

Дьярыгы суруйда: Сергучева Марианна Владимировна – Мэңэ- Хаңалас улууһун, Төхтүрдээҕи оҕону сайыннарар киин «Мичил» оҕо саадын бастакы категориялаах иичээччитэ.

Дьярык кэнспиэгэ: орто бөлөх оҕолоругар

Темата: Хаар кыырпахтара.

Сыала - соруга: Оҕолорго хаар дьүһүнүн, хантан кэлэрин, тымныытын, уу буолан ууларын өйдөтүү. Бэйэлэрин тулалыыр эйгэтигэр үтүөнү – кэрэни булан көрө үөрэнэригэр угуйуу. Бэйэлэрин санааларын этэ үөрэнэллэрин сайыннарыы.

Туттар тэриллэр: Музыкальнай центр, музыка, аптаах мөһөөччүк, хаар, хороҕор иһиттэр, молочница, платоктар, уу, кырса түүтэ, шарик, кумаабынан кырыллыбыт харыйа мас, килиэй, дождиктан хаар кыырпахтара.

Бэлэмнэниһи үлэ: Таһырдыа оонньуу сылдьан хаар түһэрин кэтээн көрүү. Хаарынан хаар киһи оноруу. Айылҕа муннугар хаар түспүтүн бэлиэтээһин – мастарга хаар иилии, тэтэрээттэригэр хаар түспүтүн бэлиэтээһин.

Дьярыктаныы хаамыыта: Оҕолору кытта дорооболоһуу.

Иитээччи: Үтүө күнүнэн оҕолоор! Оҕолоор, билигин дьыл ханнык кэмэй, (Түһүнүгүнэн таһырдыаны көрөр)

1. (Хаар тематыгар септеех музыка тыабыыр. Хаар киһи ункуулуу – ункуулуу киирэн кэлэр.)

Хаар киһи: Үтүө күнүнэн оҕолоор! Хайа хана тийээн кэлиим? Миигин биллигит дуо? (Билэн хаар киһигин.) Маладьыастар билэр эбиккит. Оҕолоор мин таабырыннарбын таайын эрэ. Кыһыннары сайыннары күөх турар баар үбү? (Харыйа) Кыһын манан, сайын борон баар үбү? (Куобах) Маладьыастар, таабырыннарбын бары таайдыгыт. Онон мин, оҕолорбор таабырыннарбын таайбыккытын иһин бэйэм бэлэхпин бэлэхтиибин.

Иитээччи: Баһыыба Хаар киһи. (Оҕолор махтаналлар)

2. Оҕолоор көрүн эрэ, хаар киһи биһиэхэ аптаах мөһөөччүгүн бэлэхтээтэ. Кэлин оҕолоор. Бары бииргэ көрүөххэйин эрэ, туох баарын! Хайа туох баар

эбитий? (хаар) Хаар хантан кэлэрий? Хайдах дьүһүннээбий? (манган)
Оҕолоор, илиигитинэн хаары ылан көрүн эрэ, хайдабий? (тымныы)
Ытыскытынан хам баттаан көрүн эрэ, хайдах буоларын? (кыччыыр,
тыаһыыр) Муннубутунан сыттаан көрүөбүн эрэ. (сибиэхэй) Аны билигин
хаарбытын иһиккэ уган баран сылаас уу кутан көрөбүт дуо? (көрүөххэйн)
Оҕолоор, көрүн эрэ хаарбыт хайдах буолла? (Хаарбыт уу буолан ууллунна)

3. Онтон оҕолоор, хаар хантан кэлэрий? (халлаантан)

Саамай сөп халлаантан түһэр, Хайдах түһэрий? (чэпчэкистик, бытааннык,
набыллык.) Чэ эрэ хаары уеһээттэн түһэриэххэйн эрэ.

Дыхательная гимнастика: (түүнү үрэ – үрэ хоһоону хатылыылар.)

«Хаар хаар түс – түс.

Кырса түүтүн ыс – ыс

Хаар хаар түстэ.

Кырса түүтүн ыста».

4. *Коллективной үлэ:* Көрүн эрэ оҕолоор, бу ханнык маһый? (харыйа)

Харыйа маспыт кыһын тонмут. Кыһын мастарбыт хаарынан бүрүллэллэр,
хаар соннонолор. Биһиги билигин харыйабытын хаарынан бүрүйүөбүн,
оччоҕо тонуро суоҕа. (Хаар кыырпахтарын килиэйдээһин.)

5. Оҕолор харыйабыт сонун кэппитэ олус үчүгэй буолла. Харыйабытын
манна көстөр сиргэ ууруоҕун. Барыгытын үнкүүгэ ыңырабын. (Муз
тыаһыыр, хаар үнкүүтэ.) Оҕолору кытта төгүрүччү туран араас
хамсаныылары оноробут. Үнкүү бириэмэтигэр хаар кыырпахтара туһэллэр.
(Үөһээ ыйанан турар шары тэһэбин.)

Иитээччи: Оҕолоор, хаар кыырпахтара туһэллэр. (Музыка улаатар, оҕолор
үнкүүлүүллэр.) Иитээччи хаар кыырпахтарын оҕолорго бэлэктиир.